

Nemzeti Társalkodó

December 1ső napján 1835.

S z a b á l y o k

mellyek szerent az angol parlament' alsó-házában a' vitatások és szózatolások esnek

(folytatás).

Különös alakja a' kamarának, mikor biztossággá változott által. — Az elnökről.

Az egész kamara — biztosságában a' tagok magok helyeken ülnek, 's úgy vitatkoznak mint a' kamarai gyűlésekben; de a' biztosságnak nem a' kamarai előlülő az elnöke. Ez azon pillantatban, mellyben a' kamara biztossággá változott által, elhagyja székét, 's ált adja az elnökséget a' biztosságtól választott tagnak, a' ki nem az elnök helyén, hanem az asztal mellett foglal helyet. Az ő foglalatossága, mint a' kamarai elnöké, áll az indítványok felterjesztésében, és a' rend' megtartásában; hozzája kell hogy intézzék a' beszélők beszédjeiket. A' parlamenti pálcza, melly mindég az asztalon áll, mikor a' gyűlés mint kamara tanácskozik, az asztal

alá vétetik mikor biztossággá változott által *).
 Hasznai az egész kamara biztosságának,

Azon hasznok, mellyekért valamely tárgy inkább az egész kamarai biztosság, mint a' kamara előtt vétetik tanácskozás alá, a' következők: 1) a' biztosságban minden tag annyiszor szólhat, a' hányszor tetszik. 2) a' kérdés akár melly egyes tag' kívánságára vitatás alá vétetbetik; mert a' biztosságba nincs szükség, hogy az indítvány pártfogoltassék. 3) Ezen rendtartás nagyon könnyíti a' tárgyak feletti tanácskozást, minekelőtte azok a' kamarába felvételnének, ugyan is akár azon indítványra, hogy a' kamara változzék biztossággá, akár a' biztosságba tett indítványokra, akár azon kérdésre, hogy a' kamara elfogadja, vagy alapul tegye é a' biztos-

---

*) A' parlamenti páltza mindég az elnök előtt vitetik; mikor a' kamarából be- vagy kimegyen; de az nem ötét, hanem a' kamarát illeti. Nem is vehet a' kamara semmit elé ha nincs jelen az elnök, kivéven hogy eloszolhatik. Mikor a' pír-kamara követjei vezetnek-be, vagy valamelly tanu a' kamara sorompói előtt halgattatik-ki, vagy bevádlott állittatik elő, a' parlamenti pálczát a' kamara tisztje a' vállára veszi 's úgy tartja; ekkor egy tagnak is, az elnököt kivéve nem szabad szólnani, sem semmi indítványt felhozni, sem kérdést tenni, hogy azt az elnök a' tanu eleibe terjessze.

ság tudósítását: a' tárgy vitatás alá vétethetik; 's ha ezen utolsó indítvány tételekor a' kamara jónak látná a' tárgyat még további vitatás alá hocsáttani, akkor vagy azon egész tudósítást; vagy annak csak egy részét vissza adgya ugyan azon biztosságnak, további megfontolás végett *) A' tárgy ilyen módon való megvizsgálásának hasznai oly tetemesek, hogy midőn igen fontos dologterjesztetik valamelyik kamara eleibe, az rendszerént biztossággá változik által, hogy ezen az úton vizsgálja előbb-meg — hozzon-é abban határozatot?

Példa midőn egy bill feletti tanácskozásra az egész kamara biztossággá változott által.

1782. februarius 28ikán egy indítvány tétetett az alsóházban, mellynek értelme ez volt: „engedődjék-meg egy bill hozni-bé, „melly a' királyt hatalmozza-fel, hogy a' fel- „támadt észak-ámérikai gyarmatokkal békes- „séget vagy fegyver szünetet köthessen.“ — Erre a' kamara azt határozta, hogy ezen ja-

*) *Midőn a' segedelmi biztosság' vélekedése vétetvén fontolóra, abban szükségesnek íteltetik a' rendes adót még nevelni, ilyenkor mindég szokása a' kamarának, a' tudósítást a' biztossághoz vissza útasítani. Csakugyan vissza útasítás nélkül is szállhattya a' kamara a' javallott summát, 's ekként a' népre vetett terhet könnyitheti.*

vallat vizsgáltsék-meg az egész kamara biztosságában, Martius 5dikén. Ennek következtében a' megirt napon a' kamara biztossággá változott által, az indítvány megvizsgálására, és ugyan azon napon jelentette a' biztosság elnöke a' kamarának, hogy a' biztosság neki kötelességévé tette „engedelmet kérni a' kamarától egy bill' béhozatalára.“

Más példák:

Igy változnak rendkívüli körülményekben a' kamarák biztosságokká által, hogy a' Nemzet állapotját vizsgálat alá vegyék, mint ez történt 1778ba az alsó kamarában az akkori háború, 's az ujjabb időkben mind a' két kamarákban a' király betegsége' alkalmával. —

Esetek, mellyekben indítvány csak az egész kamara biztosságában tétethetik.

Az alsóháznak egy határozatánál fogva, semmi indítvány, melly segedelmet vagy rovatalt illetve, másutt nem tétethetik, hanem csak az egész kamara biztosságában. Egy más kamarai határozat szerint, semmi bill, melly vallást vagy kereskedést tárgyazna, javallatba nem hozattathatik, ha csak a' kérdés az egész kamarai biztosságban elébb meg nem vizsgáltatott.

Állandó biztosságok.

A' fellyebb eléadott biztosságokon kívül, mellyek csak körülmény szerint valók, 's bizonyos tárgyakra rendeltetnek-ki, vannak

az alsóházból közönséges biztosságok, melyek állandók, 's minden parlamenti gyűlés elején neveztetnek-ki, millyenek p. o. a' vallási dolgokra, kereskedésre, törvényszékekre kinevezett nagy biztosságok; nem különben a' kiváltságok, sérelmek', segedelmek', 's azoknak felszedése' módgyára kinevezettek. Némelyek választott biztosságok, mások, mint különösen a' két utólsók, az egész kamara' biztosságai.

Vallást, törvényszékeket, és sérelmeket illető biztosságok.

Jóllehet a' vallási, a' törvény székeket és sérelmeket illető biztosságok rendszeren minden gyűlés elején kineveztetnek, csakugyan ritkán van alkalmatosságok dolgozni. De Iső Jákob, és Iső Károly uralkodások alatt, minnelötte az alkotmány megalapított volna, midőn a' status igazgatása, 's az igazság' kiszolgáltatása gyakran részre hajló 's hibákkal teljes volt; midőn vallási tekintetben való legkisebb ujítás is a' statusra nézve veszedelmesnek tartatott; midőn a' korona oly hatalmat gyakorlott, mellynek törvényessége az alsóház által kérdés alá vonatott: ezen biztosságok gyakran voltak foglalatosságban, 's a' britt alkotmány legfontosabb talpkövei akkor vizgáltattak 's vettettek-meg.

Segedelmekre, 's azoknak felszedése módjára kinevezett biztosságok.

A' segedelmekre, 's azoknak felszedése

módjára kinevezett biztosságok gyakorlata nem szünt-meg: ottan ottan mind a' két biztosság, néha az egész gyűlés folyása alatt munkába vagon. Az adó felszedése' módjára kinevezett biztosságnak foglalatossága abban áll, hogy módokat találjon a' kamarától ajánlott segedelmek felgyűjtésére, 's meghatározza micsoda tárgyakra kellessen tenni rovatalkat. Az elsőben ezen biztosságok közül minden pénzbeli ajánlatok, a' másodikban minden adók és rovatalkok határoztnak-meg.

A' pérek kamarája nem alkothat segedelmek, 's azoknak felszedése módjára biztosságot.

A' pérek kamarájának nincs semmi ilyen nemű biztossága, minthogy nállok semmi bill, melly adót vagy rovatalt illet, nem veheti eredetét.

A' segedelmet illető billt sem meg nem támadhattya, sem meg nem változtathattya.

Több mint egy század óta szakadatlanul erősítette az alsóház — 's a' pérek gyakorlat által elősmerték — hogy a' felső háznak nincs jussa azon billt, mely tettleges rovatalkok vagy pénz büntetés formájában, vagy akár micsoda más formában a' népre egyenesen, vagy közbe vetőleg teendő, 's az alsóház által elfogadott terhet illet, megtámadni vagy változtatni.

A' bilt csak elfogadhattya vagy merőben elvetheti.

A' péreknek csak ezen kettőből való választás marad fenn; hogy vagy elvessek, vagy minden jobbítás nélkül elfogadják a' bilt.—
(végzete közelebbről).

W e i m a r:

Németországban is van mozgás, de ez egészen értelmi. A' szellem felemelkedik képzeletnek szárnyain, 's a' teremtésnek és gondolatnak minden sphaerájiban felleng; megkérdi az Istentől, miért alkotta az Isten a' világot; vissza jő 's még kérdi a' bogártól, a' fűszáltól, az atomtól, miként alkotta az Isten őket; rendszereket rendszerekre szerkez; épít hogy rontson; ront hogy építsen; állit és tagad; szemlélődik, fürkészt, mér, ás, mászt, repül 's mindég halad.

De míg a' szellem előlépéseket teszt, a' szív helytt marad; érzés, szokások, erkölcsök, a' nemzeti character nem változnak, a' theoriák nem csinálnak magoknak embe-
reket; a' szenvedelmek nem csinálnak magoknak népet; az ideál nem foly-bé a' reálba; a' gondolat nem lesz tetté. Egyetlen egy eszme öltözék testet magára 's mene át a' társasági életbe, ez Luther vala. Ezen első nagy revolutio után, mely hihetőleg utolsó lesz, Németország magába húzódott és képzelődéssel 's érzélemmel él.

Az érzelem, mint a' német erkölcsi világ mozdulatlan tengelye körül, grávitáló okosság, im ez Németország.

A' nyugalmat, melyet keressz, legott megtalálod, mihelyt szívni kezded azt a' szeretet, jó akarat, jó lelkűség légkörét, mely a' német népet békeríti, édes illatokat, melyeket a' szív minőségei lehellnek-ki. Ezen minőségeket német nyelven öszvesen egy szóval fejezik-ki: Gemüth. *),

Ha hát Németország, közepén keresztül Dresdába szándékozol menni kezeidet öszve fogni 's térdedet meghajtani a' Raphael madonnája, Olaszországtól hagyott minden madonnák, ezen királyneja előtt: ha feltetted meglátogatni Berlint, hogy köszöntsd Germania világainak új világitó tornyát, 's láss egy népében boldog királyt, 's királyában boldog népet; útadban Frankfurtól harmincz és Lipsiától tizenkét mértföldnyire találsz egy kis várast egy kis folyó mellett.

Őrizkedj ne hogy egy elszortság pillanatjába túl haladj rajta, vagy ha e' szerencsétlenség történik rajtad, térj-meg hamar; mert ez a' kis város gyémántokatrejtegető kovacs; ez a' város fél század alatt a' német értelmesség fővárosa, az a' telep vala, mely an-

*) E' szót nem lehet fordítani. Gemüth szellem, lelket szívet teszen, vagy inkább mind ezen fogalmakat magában tartja. Hogy jó móddal megmagyarázhassa az ember belé kellene ereszkedni a' német nyelv philosophiájába; némely philosophjai ezen országnak erkölcsi tehetségeinket észre, lélekre, és Gemüthre osztják.

nyi híres embert tarta 's mütata az elbámult Németországnak; ez a' váras Weimar.

Volt egy időszak, midőn a' Sachs-Weimari hercegi udvar a' Minervának szentelt hajdani oszlop közhez hasonlíta. Ezért Weimart német Athenenek is nevezék. Philosophok, költők, mivészek és tudósok tódultak egy magas szellemű, nagy szívű asszony, Amália hercegné körül. Ez volt a' lelkeket kihívó 's magához vonzó tündér, egy német Medici, ki olasz verseny társaitól csak erényeiket vette-át. Szerény tiefurthi villájában gyülének öszve Herder, Wieland, Schiller, Iffland és mások annyin. Fellengő gondolataik, világ polgárivá lett verseik, komoly vagy víg ötleteik viszhangzának ama' békés árnyék alatt, hol az Ilm édesen mormogva kigyódzik. Egyszersmind, néhány mért-földnyi távolságra más férjfiak a' német tudomány dicsőítői 's annak oly polczra emelői, milyre soha egy nép sem jutott-fel, foglalák-el a' tanítói székeket a' jénai egyetemnél: itt valának Schelling, Schlegel Fridrik'sat.

Az értelem kormány pálczája Francziaországból Németbe ment vala át. Ezen tudományos 's művészi folyamnak, mely hirtelen kiágazék a' mivelt világra, kútfeje Weimar lőn; a' vízmedencze, mely azt ölébe fogadá, a' hercegi udvar.

Míg a' Rajna bal partján egyenetének, a' jőbbon magasítanak. Bár ki mit mondjon, az értelmesség természeti ellensége az egyenlőségnek, már csak annál fogva is, hogy hág

és nem száll; hogy emelkedik és nem lapul le; gúla az; (pyramis) akarmily széles az alapja, felfelé mindég keskenyedik 's hegybe végződik. Bár ki mit mondjon, egy udvar, már csak az által hogy a' társasági felsőbbbségeket öszvegyűjti, a' vonzódás legalalmasb közép pontja az értelmi felsőbbbségekre nézve. A' sas a' magas helyeket látogatja. De minden dicsőségek felett, melyekhez a' Weimar neve csatolva van, a' Goethe nagy képe ábrázolódik óriási idomaival. Goethe az egész időszak értelmi mozgásának személyesítése vala. Az egész egyetem visszahívárok lelkében: temérdek koponyája az egész tudományt akkori méretlen kiterjedésben befogá. Felsőges vonásai mintegy képezék a' literatura minden alakjainak szépségét Memnon szobrához hasonló ő, és mint réz és granit colosse hármonias hangokat ada. Akar mely felöl süte az értelmesség napja, Goethe kenetes és fellengős accordokban ömlött-ki. Kelet sűgárai balzsamos szellőkön a' hindük divánját hozák neki; dél sűgárai római elegiáit költették-ki, 's mind azt az Olasz és Görögországot, melyeket Német-honba plántála át; nyugot sűgárai a' francia szín remekeit hozák benne új életre; végre ő maga északi csillagzat elszivta magába az egész német költés, a' német életnek minden mult 's jelen elemeit Berlichingeni Goetz 's Fauszt ólta Wertherig 's Wilhelm Meisterig. Új napnak csak darabantjai valónak; hatalmasak hatalmassa, királynak kö-

szönteték; 's az írók köztársasága Németországban, határtalan monarchiává lön.

Schelling, ki sokáig a' volt a' philosophiának, a' mi Goethe minden egyének, tudtokra adván hallgatóinak hogy a' nagy ember nincs többé, mondá: „Uraim, Goethe megholt, — egyedül vagyunk.“ Uvaroff akkor a' pétervári tudós társaság elnöke, most a' köz oktatás ministere, ki Goethe barátja' vala ily kifejezésekben szóll felőlle: „Németország elvesztvén ezen dicső férjfiut, elvesztette egyetlen egy és utolsó literaturai monarcháját, a' láng ész paizsán, 's jogán, honfi társainak egy szívü megegyezéséből fel-emeltet.“

Már pedig a' noocratia *) ezen fő papjának látogató kártyái ezen szókat viselék: v. Goethe valódi belső udvaritanácsos és Ö. K. F. a' Weimari nagy herczegnek státus ministere.

A' láng ész ezen hódolásában a' weimari uralkodó háznak, mely ezen udvarra, 's várasra halhatatlan fényt vet, nincs semmi meglepő, Goethe értette, hogy az értelem hatalmának 's a' társasági hatalomnak soha sem kell összevegyítettetni, 's hogy a' politikában egyiknek a' másik alá kell rendelődni. Ellenesei udvaronczsággal vádolják, ez nagy vétség: Goethe ez által a' társasági rend iránt tartó tiszteletnek fényes példáját adá. Az igazi láng eszü emberek mindég fenntar-

*) Noocratia, ad normam aristocratia; democratia 'sat, = értelem felsőbbsege.

ták, nem pedig megronták a' társaságot. Egyébaránt Goethe barátja vala azon fejedelemnek, kinek Ámália hercegné volt anyja. Lelkeik egymást becsülni valának teremve.

Károly Auguszt, ki Bernát hercegnek a' szász hercegi ház erneszti ágából származott híres hadvezérnek katonai erényeit öröklé, nyujthata királyi kezét Goethenek, 's Goethe büszkeséggel fogadhatá; mert ez a' kéz kardot ránta 's függetlenségre szóllítá a' német hont, midőn a' népek 's királyok győzője Németországot fejer lova vasai alá taposta. Károly Auguszt feláldozta státusát 's személyét, akkor midőn Prussia egyedül mérközve Nápoleon csillagával dicső halotti pompát készíté magának; akkor midőn Prussia még nem kiáltott vala szabadulást.

A' jénai ütközet után, Weimar várasa oly jelenésnek vala tanuja, melyet a' historia illetőde fog emlegetni. Míg minden szalada a' Weimarnak jövő franczia hadsereg elől, Louiza hercegné, Károly Auguszt hitvese nem hagyá oda kastélyát. Tudá Nápoleon felbosszankodását a' herceg ellen 's előre látá hogy a' császár haragja zsákmányra bocsátja a' várast. Elvárá az égi háborut mint a' kihegyzett vas az épületek tetején várja a' menköt. Asszonyok, gyermekek, öregek az udvarban keresének menedéket, 's bételepedének butyoraikkal a' hercegi laktagos szobáiba, A' nagy lelkü hercegné egyikeknek eleséget hordata, másokat biztata vigasztala; a' hiveket védő 's Áttilának da-

czoló szent Leonak mondhatja vala az ember. Nápoleon eljött. A' herczegné méltósága, bátorsága elbámiták, haragját megengesztelék. A' tartomány megkémélteték. Valaha hasonló alkalommal, a' Weinsbergi asszonyok férjeiket kivivék a' veszélyből. A' weimari uradalmát vivé-ki.

Ma három sírkőre három névvel van jegeyzve: Goethe, Károly Auguszt; Luiza. Utazó, menj Weimarba hajolj-meg a' Szász hon ezen guláji előtt. Goethe mondá egykor:

Liegt dir gestern frey und offen,
Wirkst du heute kräftig frey,
Kanst auch auf ein Morgen hoffen,
Das nicht minder glücklich sey.

Ha Weimar multja fényes és sugarzó vala, jelenkora is szép még, és jövendője tisztán derül. Russia caesarai leánya, Mária nagyherczegné 's istenfelő férje gondoskodnak ezen históriai tartomány jól létéről. Ők Weimar védangyalai. Utas, kérdezd a' weimariakat 's többet fogsz hallani.

Azonban lássuk miként találhatni-fel ezen kis városban egy anya város minden éldeményeit, unalmai nélkül.

A' nagyherczegi udvar megtartotta a' régi idő szokásait; mindég Versailles ez kicsiny mintában. Elfogad mindent a' mi megkülönböztettet Weimar tart, vagy Európa oda küld. Németország főútján helyezve két század 's minden tartományok hírességeit látta Weimar sorban vendég szerető tűzhelyénél. Bűvös lámpa az, melyen áthaladtak minden

fejdísszel vagy hirrel koronázott fejek Nápo-
leontól és Sándortól fogva Byron, Stael
és Ampéreig az északi literatura apostoláig 's
minden francziák legnémetebbikéig; és fog-
nak átmenni még sok mások, higyjétek.

Kevés franczia városban van válogatot-
tabb társaság. Ugy látszik mintha Weimar
asszonyai adtak volna alkalmat ama német
közmondásra: Sachsen, wo die schön-
en Mädchen auf den Bäumen wach-
sen. —

A' régiek a' szépséget a' láng észnek ad-
ták bélyegül. Weimar is e' tekintetben clas-
sicus föld.

Gyönyör vala látni ezen kecses galamb-
bok rajját, kirepülve a' sas Goethe szárnyai
alól, 's körülte lebegve (tournoyant). A' Gret-
chen éneklője tollához méltó rajzolat vala,
eme' második Olympiai Jupiter feje, kiemel-
kedve annyi édes asszonyi arczok felett, me-
lyeket a' XVIIIIdik század mind istennékéi-
nek tartott volna. Voltak Weimarban inne-
pek, melyeket másutt nem láthatni; képzel-
jétek a' német litteratura leghíresb szinda-
rabjai 's költeményei személyeit ábrázoló
számtalan quadrilleket, 's Goethet szerepe-
ket osztva, alkalmi verseket írva, a' mene-
tet igazgatva; és a' Goethe fiát Mephistophe-
lest játszodva; és a' Schiller gyermekeit a'
csoportokban bolyongva.

Gothe szelleme átment a' weimari tár-
saságba; mindenki elvette a' részét 's gon-
dold el ha van é értelem hiánya e' városban.

Ezen erkölcsi lélek költözés e' kivált tartománynak vala tartva. Fájdalom! a' mit más anyavárosokban *szép világnak* hívják, nem mondhat ennyit magáról. Weimarban a' szép világ művészi 's tudományos világ is. Ezen kicsiny értelmi Parizs Faubourg de St. Germainje*) ez utóbbi időkben egy folyó írást bocsáta-ki német, francz, ángol 's olasz czikkelyekkel telit, melynek tudós dolgozó társai patyolatot 's szalagot viselének, miniszterek, nagy urak leányai 's 16 — 18 évűek valának. Az ifju idegenek kik Mignon versszakait ezen szép szájak egyikéből mértékesen kipárologva, hallják, elvesztik, állithatom, kedveket, hogy a' gondolásoktól Tasso octaváját kívánják, és sok oxfordi szökevény (mert elég van e' féle Weimarban) Orpheus követői módjára szelidülve tanulja a' németet, a' mint nem tanulá soha latinját, 's nagy illendőséggel jelenik-meg a' hercegi udvarnál.

Mivel már nagyravágyásomat ciceronei tisztembe helyzém ezen hanggeyző emlékezetek, 's jegyzésre méltó dolgok museumban, hozzá kell tennem, hogy semmi hja nincs Weimarnak, mi azt egy kedvelt mulató helyé teheti.

A' nyilvános könyvtár hecses kéziratokat tart, többek közt Luther saját keze által írott bibliáját. Egy Párizshoz méltó olvasószoba. Europa legjobb folyó írásait adja a'

---

*) A' régi aristocratia kedvelt fertalya Párizslan.

kedvellők kezébe. A' szín, hol Iffland és Goethe igazgatásuk alatt Németország híres színészei mivelődének, máig is vetelkedik nagy városok színojeivel. Néha olaszul hallani Rossini operájit 's Hummel a' hangász kar feje. Tudományos, művészi társaságok és intézetek megérdemlik a' tudósok és művészek figyelmét; említem csak a' Bertuch földleírás-intézetét.

Könyv lenne belőle ha kiakarná valaki potolni mit elhagytam, ha beszélni akarna egy más nagyhercegi várasról, mely Luthert emlegeti úgy mint Weimar Goethét. Eisenach e' tartomány közép korát képzi. Wartburg mutatja a' tenta foltot, melyet Luther hagyta a' falon, midőn kalamárisát magának az ördögnek dobá; mutatja Thüringia vitézlő hercegeinek 's leventéinek, fegyvereit 's a' festéseket mellyek Szent Erzsébetnek hajdan ezen helyek uralkodónéjának csuda tetteit ábrázolják.

Goethe valóságos microcosmus vala; benne a' világ tükröződött; ő annak temploma vala, Weimar volt a' Goethe temploma. Sok évek óta egy nagy társasági, philosophiai vagy litteraturai lett dolog meg nem pendült a' historiában a' nélkül, hogy Weimar neve viszhangzó húr gyanánt össze ne vegyüljön azzal. —